

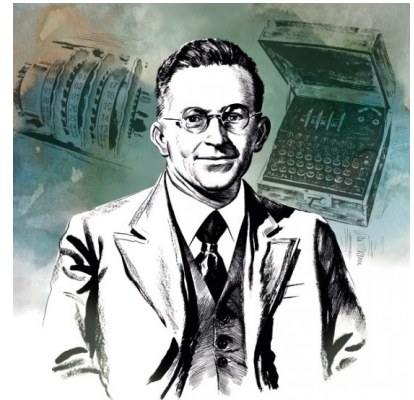
Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/ranking/82210,Marian-Rejewski-19051980.html>
2021-10-25, 21:43

Marian Rejewski (1905–1980)

Marian Adam Rejewski urodził się 16 sierpnia 1905 r. w Bydgoszczy. Był synem Józefa, kupca tytoniowego, i Matyldy z domu Thoms, córki właściciela browaru, z Torunia.

Od 1912 r. uczęszczał do niemieckiej szkoły podstawowej. W 1923 r. uzyskał maturę w gimnazjum klasycznym w Bydgoszczy, a następnie ukończył wydział matematyczno-przyrodniczy Uniwersytetu Poznańskiego (1929); studiował też (1929–1930) statystykę ubezpieczeniową w Getyndze. W latach 1930–1932 był asystentem prof. Z. Krygowskiego w Katedrze Matematyki Uniwersytetu Poznańskiego. Należał, wraz z Jerzym Różyckim i Henrykiem Zygalskim, do trójki wyróżniających się uczestników tajnego kursu kryptologii dla starannie wyselekcjonowanych 26 studentów Uniwersytetu Poznańskiego zorganizowanego (I–V 1929) przez Biuro Szyfrów Oddziału II Sztabu Głównego Wojska Polskiego, ale nie ukończył tego kursu. Jednakże po powrocie z Getyngi został we wrześniu 1930 r. dokooptowany do zespołu powstałego w poznańskiej filii Biura Szyfrów, a po jej likwidacji od września 1932 r. był zatrudniony w Referacie BS-4 (szyfry niemieckie) Sztabu Głównego WP. Po otrzymaniu od szefa BS-4 mjra Maksymiliana Ciężkiego materiałów dotyczących niemieckiej maszyny szyfrowej Enigma, w ciągu trzech miesięcy, stosując metody analizy matematycznej i lingwistycznej niemieckiej korespondencji, stworzył podstawy naukowe do łamania jej kodów i odtworzył schemat połączeń elektrycznych – głównie jej wirników szyfrujących, i odczytał pierwsze depesze (między Bożym Narodzeniem 1932 r. a Nowym Rokiem 1933 r.). Okresowa zmiana kolejności wirników (których liczba z czasem wzrosła z trzech do pięciu) oraz ich ustawienia wyjściowego powodowały, że wraz z nowym ustawieniem maszyny należało stosować skomplikowane obliczenia matematyczne w celu ustalenia owych zmian i na nowo łamać szyfr. Rejewski opracował metody oraz zaprojektował urządzenia umożliwiające

**MARIAN ADAM
REJEWSKI**

odczytywanie szyfrogramów: cyklometr (1934) i tzw. bombę kryptologiczną (1938).

W przededniu wybuchu II wojny światowej, na polecenie najwyższych polskich władz wojskowych, zespół BS-4 zaprezentował i przekazał swoje doświadczenia i urządzenia (w tym zrekonstruowaną Enigmę) przedstawicielom brytyjskich i francuskich służb kryptologicznych, którym dotąd nie udało się złamać Enigmy (24–27 VII 1939). W opinii historyków był to jeden z ważnych czynników ułatwiających zwycięstwo Sprzymierzonych w II wojnie światowej.

Po kampanii wrześniowej Rejewski został ewakuowany z Oddziałem II Sztabu Głównego WP do Rumunii, a następnie dotarł do Francji, gdzie pracował (29 IX 1939 – 10 VI 1940) w polsko-francuskim zespole kryptologów (kryptonim: P.C. Bruno w Gretz-Armainvillers), zajmującym się dekryptażem niemieckiej korespondencji. Po kapitulacji Francji został ewakuowany do Oranu w Afryce Północnej, gdzie przebywał 10 VI – 1 X 1940. Stamtąd powrócił do kontrolowanej przez rząd Vichy południowej części Francji, gdzie 1 X 1940 – 6 XI 1942 wznowił w konspiracji pracę ośrodka kryptologicznego (kryptonim: P.C. Cadix w Uzès k. Nîmes). Zagrożenie okupacją niemiecką spowodowało likwidację ośrodka i ewakuację personelu. Rejewski wraz z Zygalskim zbiegli do Hiszpanii, gdzie byli więzieni, i przez Portugalię oraz Gibraltar dotarli do Wielkiej Brytanii (6 XI 1942 – 2 VIII 1943).

W stopniu szeregowca z cenzusem Rejewski rozpoczął służbę w kompanii radiowywiadu Sztabu Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych, dyslokowanej w Stanmore-Boxmoor pod Londynem. Awansowany 10 października 1943 r. do stopnia podporucznika, a 1 stycznia 1945 r. porucznika czasu wojny, został szefem sekcji „N” (niemieckiej) w tzw. Plutonie Eksploatacyjnym (Biurze Szyfrów), a następnie zastępcą kierownika referatu kompanii radiowywiadu Baonu Łączności. Prowadził tam do końca wojny dekryptaż mniej skomplikowanych szyfrów niemieckich oraz innych państw walczących, m.in. sowieckich. Brytyjczycy nie dopuścili go do tajemnic ośrodka Bletchley Park, gdzie na podstawie urządzeń otrzymanych w lipcu 1939 r. od polskiego wywiadu (m.in. tzw. bomby) z powodzeniem rozwijali prace nad

łamanie kolejnych udoskonalonych wersji Enigmy, a z czasem udało im się zbudować protokomputer Colossus. Rejewski ukończył kurs wywiadu (kryptonim: Oficerski Kurs Doskonalący Administracji Wojskowej), ale po zgłoszeniu chęci powrotu do kraju został skreślony z ewidencji wojskowej (1 XI 1946).

Po powrocie do Polski (21 XI 1946) Rejewski podjął w Bydgoszczy skromną pracę urzędnika finansowego w zakładach Kabel Polski, Państwowe Przedsiębiorstwo Miernicze oraz spółdzielczości pracy (1 II 1947 – 1 II 1967). Po przejściu na emeryturę napisał *Wspomnienia z mojej pracy w Biurze Szyfrów Oddziału II Sztabu Głównego w latach 1930–1945* (zdeponowane w Wojskowym Instytucie Historycznym), w których ujawnił swą rolę w złamaniu kodu Enigmy.

Został odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1938), Srebrnym Krzyżem Zasługi z mieczami (1945), brytyjskimi The War Medal 1939 – 1945 (1948), Krzyżem Oficerskim (1978) i Wielkim (2000) Orderem Odrodzenia Polski.

[Poprzedni](#)